

Trouwe Boerenzwaluw op lamparmatuur

Tekst: Mirjam Wiskerke-Zijdewind; illustraties: Adri Karman

In de loop van mei 2012 arriveerde – ruim een maand na aankomst van de eerder aangekomen broedparen – nog een paar Boerenzwaluwen in onze schuur. De nieuwkomers zaten dringend om een broedplaats verlegen. Het stel werd door een reeds in deze schuur aanwezig broedpaar bepaald niet met open armen ontvangen. Dat paar broedde er al voor het derde seizoen en had helemaal geen zin in burens! De totaal niet schuwe indringers wisten echter met volharding een plaats bovenop een TL-lamparmatuur te veroveren. Het vrouwtje verkeerde klaarblijkelijk in legnood. Er werd namelijk in vliegende vaart een minuscuul nestje gefabriceerd, waarin subiet vijf eitjes werden gelegd en uitgebreed.

De eerste eischaal werd gevonden op 17 juli. Medio augustus vlogen er vijf jongen uit. Alles wees erop dat het paar nóg een broedsel op stapel wilde zetten. Op 4 september kwam het eerste ei van hun tweede legsel uit. Op 27 september vlogen de vier jongen van dit nest gezamenlijk uit. Een dag later werd een jong van het lampnest – pal voor onze ogen – gegrepen door een vrouwtje Sperwer. Doordat de bomen op en rond ons erf steeds meer in omvang en hoogte zijn toegenomen, is dit de laatste jaren een steeds vaker voorkomend fenomeen geworden.

Het was een slechte nazomer en eind september werd het weer zelfs ronduit ‘herfstig’. De ouders moesten alle zeilen bijzetten om hun drie overgebleven jongen van voldoende voedsel te voorzien. In de avond van 3 oktober keerden het mannetje en het grootste jong niet meer terug. Ik vermoedde dat zij de sprong hadden gewaagd en dat hij met dat jong alvast op trek was gegaan. Het fascineert mij steeds weer hoe een dergelijke beslissing bij trekvogels tot stand komt. In de loop der jaren heb ik verscheidene staaltjes van onderlinge waarneming kunnen waarnemen, maar dit besluit voltrok zich zonder ook maar enig voor mij waarneembaar voorteken.

Op 8 oktober leken de omstandigheden gunstig om op trek te gaan. ‘s Morgens was het al vroeg zonnig en helder en er stond een noordelijke luchtstroming. Toen ik rond halfacht de schuurdeur ging openen hoopte ik al dat het vrouwtje het nu eindelijk ook aan zou durven met haar twee jongste telgen op reis te gaan. Bij mijn tweede bezoek, drie kwartier later, was het zover: daar gingen ze, door de schuurdeur naar het zuiden. Eén jong

liet – als was het een afscheid – nog even de karakteristieke roep horen.

Broedseizoen 2013

Het volgende jaar, op 13 april 2013, keerde het paar weer terug op het nest op de TL-lamp in de schuur. Niet alleen uit het gedrag, maar ook met behulp van foto's die ik maak van de zwaluwen, kan ik opmaken of het nieuwkomers betreft of vogels die hier al eerder gebroed hebben. Dat is onder meer, zij het niet altijd even duidelijk, te zien aan de verschillen in de borsttekening.

Rond 10 mei startten alle drie teruggekeerde broedparen met hun eerste legsel. Dat was relatief laat, want door het aanhoudende zeer koude voorjaar konden de vrouwtjes niet eerder in conditie komen om met de eileg te beginnen. Twee van de drie vrouwtjes staakten noodgedwongen met broeden toen er opnieuw

een temperatuurval volgde. Deze duurde acht dagen achtereen! Helaas waren de onderkoeld geraakte eitjes daarna verdwenen. Eind mei begonnen de zwaluwen in de carport en op het nest op de verlichting opnieuw met een legsel. Na een kleine week begonnen de vrouwtjes daarop weer met broeden.

Op 7 juni werd hevig gealarmeerd door de Boerenzwaluwen. Het alarm was voor een Sperwer die in een geriefbosje een nest heeft en een aanval op hen uitvoerde.

's Avonds, bij het sluiten van de schuurdeur, miste mijn man één van de vier 'schuurzwaluwen'. Op mijn beurt miste ik de volgende dag 's morgens vroeg bij het weer openzetten van de schuurdeur het vrouwtje van het lampnest. Het mannetje zat alleen en in elkaar gedoken op de rand van het nest; het vrouwtje was nergens te bekennen.

Zorgen

Die middag hoorde mijn man ineens iets vlak achter zich in de kas en zag een zwaluw over de grond fladderen. Het bleek het vrouwtje te zijn. Zo met het blote oog was niets afwijkends aan haar te ontdekken. We besloten haar in het nest te zetten, op de vijf aanwezige eieren. Daar fladderde zij onmiddellijk af en ging laag over de grond verder. De onderste halve deur van schuur werd toen door ons dicht gezet en wij wachtten af hoe het mannetje zou reageren. Hij zong, ging op de nestrand zitten, vloog naar haar toe en kreeg haar zover dat ze omhoog fladderde en op

*Voyez partir l' hirondelle,
Elle fuit à tire d'aile,
Mais revient toujours fidèle,
À son nid...*

Guy de Maupassant

het stuur van een fiets ging zitten. Wij lieten het paar met rust, in de hoop dat hij haar zou voeren, want echt goed vliegen kon zij nu niet, dat was ons wel duidelijk.

Hoe nu verder? Er werd gebeld met het Vogelopvang De Mikke in Middelburg. Van hen kreeg ik het advies om mijn gevoel te volgen en af te wachten wat er verder ging gebeuren, ook al omdat het vrouwtje nog wel een vieve indruk maakte.

Nadat haar – per ongeluk – door natte handen vastgeplakte veren waren opgedroogd, was bij het rondscharrelen over de grond te zien dat de linkervleugel wat afhing. Wij raadpleegden ook een voormalige specialiste van het Zwaluwen Advies Bureau in Roosendaal en zij meende dat een röntgenfoto zou kunnen aantonen welk letsel de vogel had. Dan zou duidelijk kunnen worden of de vleugel gebroken was of dat het alleen om een blessure ging. Het slachtoffer kon nog omhoog fladderen. Dat zou een indicatie kunnen zijn voor een blessure. Rust zou dan een goede remedie zijn.

Gesjouw met de vogel leek ons echter geen goede zaak. Er moest wel spoedig voer komen, want dat kon de gewonde vogel zelf niet meer bemachtigen. De Mikke gaf tips: verstrek buffalowormpjes, meelwormen en blokjes tartaar als voedsel. Inmiddels was het al tien uur in de avond geworden en het werd donker. Om deze tijd was dat voer niet meer te krijgen. De schuurdeur ging dicht.

Sperwerprooi

De volgende ochtend in alle vroegte lag het vrouwtje dood onder een plastic zak van het schapenvoer. Bij inspectie was op de rechtervleugelboeg een stukje donkerrode, kale huid te zien. In de oksel onder de vleugel zat een gapende wond. Een boerenzwaluwenexpert

bevestigde later mijn vermoeden: gepakt door een Sperwer. De wond was veroorzaakt door de achternagel van één van zijn klauwen. Het mannetje heeft wekenlang gerouwd en hoewel hij (te) laat in het seizoen nog pogingen deed om een nieuw vrouwtje aan zich te binden, is hem dat niet meer gelukt. Hij vertrok medio september op trek naar het zuiden.

Een nieuw begin

Op 25 maart 2014 kwam hij als eerste van de bij ons broedende zwaluwen terug en nam hij zijn plek op de lamp weer in. Daarna duurde het nog een paar weken eer hij een nieuwe partner vond, maar uiteindelijk heeft hij met haar succesvol twee broedsels grootgebracht.

■ M. Wiskerke-Zijdewind, Zuidpolderdijk 3, 4436 RS Oudelande (Borsele), e-mail:wiskerke-zijdewind@planet.nl. E-mail Adri Karman: adrikarman@zeelandnet.nl.